

IZJAVA HRVATSKE AKADEMIJE ZNANOSTI I UMJETNOSTI O MEŠTROVIĆEVOM SPOMENIKU INDIJANCIMA U CHICAGU

Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti obraća se javnosti izjavom u povodu inicijative *Chicago Monuments Project* vezane uz revidiranje društveno-političkog aspekta čikaških javnih spomenika, među kojima je i spomenik Indijancima (*Indijanac s kopljem* i *Indijanac s lukom*) akademskog kipara te redovitog i počasnog člana Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti Ivana Meštrovića. Spomenuti spomenici od 1928. godine uokviruju s obje strane zapadni ulaz u Grant Park u blizini Avenije Michigan u Chicagu, a postali su predmet javne rasprave i revizije zbog „romantiziranog i reduciranog prikazivanja američkih Indijanaca“.

Sa željom za vođenje otvorene rasprave o ispravnoj kontekstualizaciji i valorizaciji spomenika Indijancima ističemo važnost Meštrovićeve memorizacije američkih Indijanaca prikazane na spomenicima u Chicagu, lišene ideoloških, superiornih i političkih konotacija događaja iz američke povijesti. U donošenju vrijednosnog suda o Meštrovićevim *Indijancima*, u skladu sa smjernicama inicijative *Chicago Monuments Project*, spomenik Indijancima mora se promatrati u smislu Meštrovićeva umjetničkog rukopisa i stila te međuratnog monumentalizma i neoklasicizma toga doba. Taj kontinuitet možemo vidjeti na njegovim ratnim spomenicima i spomenicima velikanima na kojima nastoji komemorirati i prenijeti svoju umjetničku ideju: ideja *Vidovdanskog hrama*, izvedba *Spomenika Povijesti Hrvata*, *Spomenika Grgura Ninskog* u Splitu, *Spomenika zahvalnosti Francuskoj* u Beogradu, *Mauzoleja Petra Petrovića Njegoša* u Crnoj Gori i dr. U *Spomeniku Indijancima* Meštrovićev je monumentalizam stiliziran u dodiru sa stilskim značajkama art-decoa. Stanoviti redukcionizam i romantizam figura posljedica je prenošenja i svođenja spomenika na osnovnu poruku – veličanje i odavanje počasti Indijancima i njihovoj važnoj ulozi u američkoj povijesti. Kao potvrdu tome navodimo izvadak iz Meštrovićevih političkih memoara *Uspomene na političke ljude i događaje* u kojem zaključuje kako „neke figure sasvim iščeznu, a neke ostanu, tako rekuć gole i dobiju natprirodne dimenzije. One onda dobiju općeljudsko značenje, a ne neko specifično, ovoga ili onoga plemena.”¹

¹ IVAN MEŠTROVIĆ, *Uspomene na političke ljude i događaje*, (ur.) Pero Budak, Nakladni zavod MH, Zagreb, 1969., str. 135.

Sagledavši estetske, etičke te kulturno-povijesne vrijednosti spomenika Indijancima, možemo zaključiti kako Meštrovićev spomenik ne svjedoči iznošenju netočnih i/ili ponižavajućih karakteristika američkih Indijanaca niti selektivno i jednostrano predstavlja pogled na određenu dionicu američke povijesti, odnosno ne želi izazvati sukob među skupinama ljudi. *Spomenik Indijancima* ne svjedoči političku ideologiju, već je u njemu upisan Meštrovićev umjetnički ideal, bez izraženih ideoloških i povijesnih atributa. Kiparsko oblikovanje i njegovo vlastito shvaćanje prikaza Indijanaca nadjačava politički program.

U kontekstu društvenih i političkih promjena koje su u posljednje vrijeme zahvatile Sjedinjene Američke Države otvoren je put prema sagledavanju vrijednosti Meštrovićeva *Spomenika Indijancima* u Chicagu u raspravi o reviziji povijesnih događaja i istina te ostvarenju društvene i političke jednakosti. U želji za vođenjem otvorenog dijaloga koju je iskazala inicijativa *Chicago Monuments Project*, u ovoj izjavi navedeni su argumenti koji ukazuju na Meštrovićevu zamišljenu namjenu i značenje *Spomenika* te ne potvrđuju iskazanu zamjerku o „romantiziranom i reduciranom prikazivanju američkih Indijanaca“. Sukladno tome, konačni zaključak rasprave ne smije biti usmjeren prema micanju ili rušenju *Spomenika Indijancima* iz prvobitnog ambijenta, već odavanju priznanja i boljem posredovanju recepcije umjetničke vizije Ivana Meštrovića lokalnoj zajednici.

U Zagrebu, 31. ožujka 2021.

HRVATSKA AKADEMIJA
ZNANOSTI I UMJETNOSTI